

Sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määruse nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ muutmise määruse seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määrust nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ (edaspidi *määrus nr 72*) täiendatakse tulenevalt Riigikogus 21.05.2025 vastu võetud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadusega (561 SE) tehtud muudatustest.

Määrusesse nr 72 lisatakse sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) muudatustest tulenevalt sätteid, et täiendada sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrit (edaspidi STAR) isiku kohta töödeldavate andmete loetelu tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmetega ning andmete hulka lisatakse ka erihoolekandeteenuse vajaduse hindamisel isiku psüühikahäire diagnoosi andmed. Lisaks hakkab Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi SKA) kandma STAR-i ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamise andmeid.

Määruse nr 72 muudatused loovad ühtse aluse selleks, et alates 2025. aastast saaks nii kohalikus omavalitsuses (edaspidi KOV) kui ka SKA-s võtta inimese abi- ja toetusvajaduse hindamisel aluseks ühtse abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi ning tagatud on hindamisega seonduv andmevahetus teiste andmekogudega. Lisaks täiendatakse määrust sättega, mille kohaselt on SKA-l juurdepääs STAR-i andmetele selleks, et koostada KOV-ide sotsiaalteenuste osutamise kohta statistikat, mida KOV ei saa tehnilistel põhjustel ise koostada.

Määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi ega -kulusid riigieelarvele, samuti ei kaasne määruse rakendamisel tulusid riigieelarvesse. Määruse rakendamisega ei kaasne halduskoormust.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Määruse ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunik Tarmo Kurves (teenistusest lahkunud) ja sama osakonna puuetega inimeste õiguste poliitika juht Kadri Mets (kadri.mets@sm.ee) ning Sotsiaalkindlustusameti arendusosakonna arendustalituse tiimijuht Aika Kaukver (tel 525 4798, aika.kaukver@sotsiaalkindlustusamet.ee).

Mõjude hindamise on teinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna hoolekandepoliitika juhtivanalüütik Marion Rummo (5866 8621, marion.rummo@sm.ee).

Määruse juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusloome- ja isikuandmete kaitse nõunik Alice Sündema (alice.syndema@sm.ee, 5911 1796).

Määruse on keeletoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (virge.tammaru@fin.ee, 5919 9274).

1.3. Märkused

Määrus on seotud Riigikogus 21.05.2025 vastu võetud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega (561 SE).

Määrusega muudetakse sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määruse nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ redaktsiooni, mis on avaldatud Riigi Teatajas avaldamismärkega [RT I, 28.12.2024, 20](#).

Määrus on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle mõjuanalüüsile on viidatud seletuskirja 4. punktis.

2. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Määruse punktiga 1 muudetakse määruse nr 72 § 8 lõike 1 punkti 3 sõnastust, millest lähtuvalt kantakse registrisse tulevikus lisaks erivajaduse, puude ja töövõime andmetele ka isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmed ning erihooletandeteenuse ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse puhul isiku psüühikahäire diagnoosi andmed.

See vajadus on seotud täisealise inimese abivajaduse hindamiseks mõeldud abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuga, mistõttu on STAR-is vaja töödelda ka isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb isiku töövõime hindamiseks või puude raskusastme tuvastamiseks esitatud terviseandmetest. Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku haiguste diagnoosidega, vaid rahvusvahelisele funktsioneerimisvõime klassifikatsioonile (edaspidi RFK) tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute määratlusega. Hindamisvahend käsitleb seitset eluvaldkonda: 1) suhtlemine, 2) vaimne tervis, 3) füüsiline tervis, 4) elukeskkond, 5) hõivatus, 6) vaba aeg ja huvitegevus ning 7) igapäeva elu toimingud. Iga hinnatava eluvaldkonna all on lisaks üks või mitu alamvaldkonda, mille kohta on hindamisvahendis abivajadust kirjeldavad küsimused.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (561 SE) muudatustega kaasneva SHS-i muudatusega loodi alus kanda erihooletandeteenuse ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse hindamisel STAR-i ka isiku psüühikahäire diagnoosi andmed.

Lähtuvalt SHS § 70 lõikest 2 hindab SKA isiku erihooletandeteenuse vajadust erinevate kriteeriumide alusel, millest üks on ka isiku tervises seisund. Kehtiva SHS § 70 lõike 1¹ kohaselt võib isik erihooletandeteenuse saamise taotluse esitamisel anda nõusoleku erihooletandeteenuse osutamise otsustamisel tema kohta tervise infosüsteemis olevate psüühikahäire diagnoosi andmete kasutamiseks. Ligipääs eespool nimetatud andmetele on tagatud erihooletandeteenuse vajaduse hindamisel SKA erihooletandetalituse teenuste konsultandile, kes kontrollib, kas isikul on õigus saada erihooletandeteenust, ning hindab isiku abi- ja toetusvajadust, et tuvastada erihooletandeteenuse vajadus. STAR-is isiku erihooletandeteenuse vajaduse hindamisel lisatavatele psüühikahäire diagnoosi andmetele saab ligipääsu ainult SKA erihooletandeteenuste konsultant.

Samuti on SKA-l inimese toetusvajaduse hindamisel sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse tuvastamiseks ligipääs isiku psüühikahäire diagnoosile. See on vajalik, et välja selgitada sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse maksimaalne liimit, mis on psüühikahäirega inimestel kalendriaastas suurem kui teistel tööelastel. Psüühikahäire diagnoosi andmetele annab inimene ligipääsu ise sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotlemisel. Samuti saab inimene anda ise nõusoleku selleks, et SKA edastaks terviseandmed (sh diagnoos) sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutajale, kes kasutab neid andmeid vaid rehabilitatsiooniplaani koostamiseks ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamise eesmärgil.

Määruse punktiga 2 muudetakse määruse nr 72 § 13 punktide 2 ja 3 sõnastust.

Paragrahvi 13 punkti 2 muudatusega täiendatakse sotsiaalkaitse infosüsteemist (edaspidi SKAIS) salvestatava andmevahetuse raames saadavate andmete loetelu puude raskusastme tuvastamise käigus arstiõppe läbinud isiku eksperdiarvamuses tuvastatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmete ja arvamuses esitatud kokkuvõtetega ning abivahendi ostu- ja üüritehingu andmetega. Samuti on võimalik SKAIS-ist saada esitlusinfona erihooletandeteenuse ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse saamise andmeid.

Isiku abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuga seonduvalt on tulevikus vaja STAR-is töödelda ka isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid,

milleks vajalik andmestik tuleb töövõime hindamise või puude raskusastme määramise juures hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmetest, milleks kasutatakse töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse RFK koode. SKA tuvastab puude raskusastet vastavalt puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadusele (PISTS). Puude raskusastme tuvastamise käigus hindab arsti väljaõppega isik muu hulgas PISTS § 2³ lõike 6 alusel inimese terviseseisundit, tegevusvõimet ja elukeskkonda.

2023. aastal kehtestati Eestis riikliku klassifikatsioonina RFK. RFK alusel saab dokumenteerida inimese funktsioneerimisega ehk igapäevase toimetulekuga seotud infot. RFK tugineb biopsühhosotsiaalsele mudelile ning käsitleb inimese igapäevast toimetulekut ja olukorda kui tervikut, võttes arvesse tema terviseseisundit, organismi funktsioone ja struktuure, inimese tegutsemis- ja osalusvõimet, teda ümbritsevat keskkonda ja personaalseid tegureid.

2024. aasta algusest hõlmatakse SKAIS-is ka Eesti Töötukassa poolt töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse RFK koode. Samuti on RFK koodid kasutusel iseteeninduses lapse ja vanaduspensioniealise puude raskusastme taotlusel esitatava terviseseisundi hinnangu dokumenteerimisel.

Eespool nimetatud juba olemasolevate andmete vahetamine on vajalik STAR-i abivajaduse hindamise funktsionaalsuse tagamiseks, et inimese kohta oleks päringu kaudu võimalik esitada andmeregistrisse sisestatud infot selle kohta, millistes eluvaldkondades ja millisel määral täisealine inimene tuge ja abi vajab. STAR-is olev hindamisküsimustik on seostatud RFK-ga. Inimese funktsioneerimisvõimet kirjeldatakse RFK alusel nelja tüüpi koodidega – organismi funktsioonid (b-koodid), organismi struktuurid (s-koodid), tegutsemis- ja osalemisspiirangud (d-koodid) ja keskkonnategurid (e-koodid). Abi- ja toetusvajaduse hindamisel organismi struktuure kirjeldavaid s-koodi ei kasutata.

Paragrahvi 13 punkti 3 muutmiseega täiendatakse töötukassa andmekogust salvestatava andmevahetuse raames saadavate andmete loetelu töövõime hindamise käigus arstiõppe läbinud isiku eksperdiarvamuses tuvastatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmete ja arvamuses esitatud kokkuvõtetega. Töötukassa ei väljasta töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse andmeid täismahus, samuti ei väljastata inimese diagnoose ega detailseid terviseandmeid (nt objektiivne staatus ja uuringutulemused).

Lisaks täiendatakse esitusinfona esitatavate andmete loetelu tööalase rehabilitatsiooni teenuse saamise andmetega – kas isik on saanud tööalase rehabilitatsiooni teenust või mitte (jah/ei). Kui inimene on teenust saanud, siis edastatakse info tööalase rehabilitatsiooni teenuse hinnangus tuvastatud tegutsemise ja osalemise piirangute kohta (RFK alusel), koostatud tööalase rehabilitatsiooni tegevuskava andmed ning osutatud rehabiliteerivate teenuste andmed (milliseid rehabiliteerivaid teenuseid, nt sotsiaaltöötaja, psühholoogi, kogemusnõustaja vm teenused, ja mis ajavahemikus on kliendile osutatud), samuti tööalase rehabilitatsiooni teenust osutanud töötukassa kvalifitseeritud teenuseosutaja ärinimi. Töötukassa edastab andmeid viimasel aastal osutatud tööalase rehabilitatsiooni teenuse kohta, mida inimene on kasutanud. Tegemist on esitlusinfoga, mida STAR-i keskkonda ei laeta. Nimetatud muudatuse tegemine määruses nr 72 on seotud 2026. aastal algava X-tee põhist päringut võimaldava arendusega. Teiste andmekogudega andmevahetuse sätted viitavad õigusele ja võimalusele seal olevaid andmeid tulevikus kasutada. Enne eespool viidatud arenduse tegemist ei ole eespool nimetatud päringut plaanis STAR-is kasutada.

Tulenevalt määruse muudatustest saab tulevikus STAR-is töödelda ka töötukassa andmekogus olevaid isiku terviseseisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb töövõime hindamise või puude raskusastme määramise juures hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmetest, milleks kasutatakse töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse RFK koode. STAR-is isiku abi- ja toetusvajaduse hindamiseks on töötukassa andmekogust õigus saada isiku töövõime hindamise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt eksperdiarvamuses tuvastatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid (RFK koodid) ja arvamuses esitatud kokkuvõtteid. Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku haiguste

diagnoosidega, vaid RFK-le tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute määratlusega.

Töölase rehabilitatsiooni puhul on sarnaselt töövõime hindamisega kasutusel RFK, et dokumenteerida inimese funktsioneerimisvõimega seotud info ühtsetel alustel ning tagada andmete valdkondadeülene mõistetavus ja kasutatavus. Töölase rehabilitatsiooni meeskonna poolt koostatud funktsioneerimisvõime hinnang ja tegevuskava on koostatud otseses klienditöös – see tähendab, et tegemist on kliendilt kogutud andmetega, kasutades muu hulgas erinevaid hindamisvahendeid ja teste. Tegemist on infoga, mis dokumenteeritakse ca 1-aastase rehabilitatsiooniprotsessi käigus ja mis seeläbi tagab andmete asjakohasuse. Töölase rehabilitatsiooni andmete kasutamine võimaldab KOV-is toimuval abi- ja toetusvajaduse hindamisel tugineda juba olemasolevatele andmetele ning vähendada seeläbi kliendi hindamisega seotud dubleerimist ehk kliendilt samasisuliste andmete korduvat üleküsimist.

Määruse punktiga 3 täiendatakse määruse nr 72 § 17 lõikega 4¹, millest lähtuvalt saab SKA juurdepääsu STAR-is olevatele andmetele KOV-i päringu alusel statistika koondamiseks, mida KOV ei saa tehnilistel põhjustel registriandmete põhjal ise koostada.

Muudatusega on plaanis luua määruses nr 72 õiguslik alus selleks, et SKA-l oleks õigus KOV-i päringu alusel töödelda registris olevaid andmeid seni, kuni STAR-i arendatakse välja vajalikud funktsionaalsused, et KOV-id saaksid ise statistikat koondada. Määruse nr 72 § 18 lõike 3 kohaselt väljastab andmeid, mille saamiseks on isikul või asutusel õigus, vastutav töötleja või vastavatele andmetele juurdepääsu omav volitatud töötleja, kelle poole isik või asutus pöördub. SKA-l kui vastutavalt töötlejal on ka praegu andmete väljastamise õigus, kui KOV tema poole pöördub. Praegu ei ole STAR-is vajalikku funktsionaalsust, et KOV-id saaksid ise teha ülevaateid enda osutatud teenustest, mis on vajalik sisend KOV-i kohaliku poliitika kujundamiseks (milliseid teenuseid/toetusi on vaja, kui suur on sihtrühm, toetuste suurus jne) või jätkuteenuste saajate kohta (nt sünnitoetuse maksumine mitmes osas) andmete koondamiseks. Praegu pöörduvad KOV-id ülevaate saamiseks SKA poole. Selliste ülevaadete tegemiseks – ka isikustamata statistika koostamiseks – peab SKA töötlema isikustatud andmeid, milleks STAR-i põhimääruses ei ole varem õiguslikku alust sätestatud.

Määruse punktiga 4 asendatakse määruse nr 72 kehtiv lisa uuendatud lisaga, mis kajastab põhimääruses tehtud muudatusi ja toetab nende rakendamist.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

STAR-i muudatuste mõjusid on hinnatud Riigikogus vastu võetud [puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 561 SE seletuskirja punktis 6](#), samuti on seletuskirjas esitatud muudatuste andmekaitsealane mõjuhinnang.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

STAR-i arendusportfelli järgi on abi- ja toetusvajaduse hindamise vahendi STAR-i arenduse rahaline maksumus ca 600 000 eurot, mis kaetakse Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest (TAT „Sotsiaalkaitstesüsteemide ajakohastamist toetavate infosüsteemide arendused“). Määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi ega -kulusid riigieelarvele, samuti ei kaasne määruse rakendamisel tulusid riigieelarvesse.

Muudatus mõjutab tulevikus kõiki KOV-i teenuste vajajaid, kelle abivajadust uue instrumendi abil hinnatakse. Kuna instrumendi kasutuselevõtt on vabatahtlik, on mõjutatud sihtrühma suurus

keeruline hinnata. Muudatuse tulemusena ei pea SKA töötajad enam Excelis ebamugavas vormingus sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust ja erihoolekandeteenust vajava inimese hindamist täitma, vaid saavad teha seda registris, kasutades samast allikast saadud isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid. See muudab SKA sisemist tööprotsessi ja teeb töö efektiivsemaks.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Sotsiaalkindlustusametile ja Eesti Töötukassale.

Eesti Töötukassa esitatud ettepanekud on välja toodud seletuskirja lisas esitatud kooskõlastustabelis. Teised eelnõu kohta ettepanekuid ei esitanud.